

Leden Gedeputeerde Staten Drenthe en
Provinciale Staten van Drenthe
Postbus 122
9400 AC ASSEN

Datum Assen, 8 juli 2009
Betreft Jaarverslag 2008
Behandeld door
Ons kenmerk DPCom/09-U-551

Geachte heer, mevrouw,

“Erfgoed en ruimtelijke kwaliteit is niet een kwestie van goed of slecht, niet alléén van ‘mooi’ en ‘lelijk’. Het is een kwestie van trots en zorg van mensen op de omgeving waarin zij wonen of werken.”

Drents Plateau zet zich in voor erfgoed en ruimtelijke kwaliteit in Drenthe. Wij adviseren en ondersteunen overheden en maatschappelijke organisaties voor een mooie en prettige leefomgeving in Drenthe. Erfgoed en ruimtelijke kwaliteit gaat over mensen: mensen die onze omgeving en geschiedenis hebben vorm gegeven en nog steeds herscheppen. En mensen die er een plek hebben gevonden, om te wonen, werken en recreëren.

In het bijgesloten jaarverslag van Drents Plateau treft u ook mensen aan. Vooral mensen die hebben bijgedragen aan onze Drentse leefomgeving, maar ook mensen die daarover een mening ten beste geven. Drents Plateau is er trots op om samen met alle partners en opdrachtgevers Drenthe een stukje mooier te kunnen maken.

Als voorbeeld treft u bij deze brief ook het jaarverslag van de Drentse monumentencommissie aan dat dit jaar voor het eerst als publieksuitgave verschijnt. Met respect voor de panden en voor de mensen die erin wonen en werken zoekt de monumentencommissie naar oplossingen die recht doen aan de kwaliteit van onze mooie provincie.

Met vriendelijke groet,

Olav Reijers
directeur

BEZOEKADRES
Stationsstraat 11

POSTADRES
Postbus 117
9400 AC Assen
T (0592) 305 930
F (0592) 305 940
E info@drentsplateau.nl
I www.drentsplateau.nl

Jaarverslag 2008

De klant centraal

Annemarie Pannekoek
lid van Provinciale Staten namens de
VVD en lid van de Statencommissie
Cultuur en Welzijn.

Hoe heb je de totstandkoming van de provinciale cultuurnota ervaren?

Een intensief en mooi proces waarin we al in 2007 mee gestart zijn. De onderzoeksrapporten zoals Amen is geen Amsterdam en In Communi waren leidend in de discussie. Ruimtelijke Ordening en Cultuur zijn gemeente overstijgend, en de provincie moet deze rol actief oppakken en heeft dat ook gedaan. We verwachten van onze partners een andere houding, maar zullen dat als provincie zelf ook moeten laten zien.

Wij zullen daar als Provinciale Staten ook zeker op toe zien.

Wat vind je van de rol die Drents Plateau hierin gespeeld heeft?

Drents Plateau heeft een goede en actieve rol hierin gespeeld, praktisch en ondersteunend. Zo organiseerde Drents Plateau een werkontbijt voor statenleden waarin de erfgoedinstellingen hun mening konden geven en in discussie konden gaan over de nota.

Marktwerving bij de erfgoedinstellingen, hoe zal dat gaan?

Het zal een spannend traject voor hen gaan worden en ieder zal best moeten wennen aan de nieuwe rol. Maar ik verwacht dat het voor Drents Plateau ook een uitdaging zal zijn. We zullen af moeten van versnippering van taken, clustering werkt mijns inziens heel goed. We moeten af van de één-mansposten en dat kan inhouden dat men zijn eigen terrein een beetje zal moeten loslaten. Kleine instellingen die hun subsidies zijn kwijtgeraakt moeten veel meer terecht kunnen voor bijvoorbeeld administratieve ondersteuning bij instellingen zoals Drents Plateau. De provincie zou daarvoor formatie beschikbaar moeten stellen. Ook vind ik dat we op een andere manier moeten gaan kijken naar vrijwilligerswerk. Ik ben een groot voorstander van scholing van vrijwilligers.

Je hebt eerder aangegeven dat Drents Plateau een actievere houding moet aannemen in het naar buiten treden met de missie. Hoe is dat nu?

Drents Plateau heeft veel deskundigheid in huis en komt zeker meer naar buiten en is meer zichtbaar. Maar nog niet genoeg. Hun nieuwe rol zal hier zondermeer positief in gaan bijdragen.

Wat is jouw favoriete plek in Drenthe?

De Zijerwiek, helemaal opgeknapt door een lokale werkgroep. Maar ook kan ik enorm genieten van een plek dicht bij mijn woning aan de rand van de es in Zuidlaren. Tijdens het uitlaten van mijn hond, en dan zeker bij een prachtige sterrenhemel.

Drents Plateau heeft het afgelopen jaar een traject van organisatie-ontwikkeling doorgevoerd. Doel is een organisatie die de wensen van de klant kent en daar adequaat op inspelt, die overheden en andere partners vooraan in het proces voedt met kennis en advies en daar de juiste vaardigheden voor bezit, met een daarop toegesneden bedrijfsvoering.

Om dit te kunnen realiseren kent de organisatie sinds eind 2008 een nieuwe structuur met drie teams:

Het team Ruimtelijke Kwaliteit adviseert overheden over beleid en plannen op het terrein van erfgoed en ruimtelijke kwaliteit.

Het team Erfgoed ondersteunt het werkveld van onderwijs en particuliere organisaties in de taken van beheer en ontwikkeling van het erfgoed en het bereiken van een breed publiek. Het team Drents Plateau faciliteert beide inhoudelijke teams op het gebied van P&O, communicatie, financiën en overige bedrijfsvoering.

Elk team heeft zijn eigen klantgroep die zo beter bediend kan worden. En binnen de teams ligt een sterke nadruk op verbinding van de verschillende disciplines zodat het product en de dienstverlening verder aan kwaliteit winnen.

Het spreekt vanzelf dat een ingrijpende organisatiewijziging zoals hiervoor beschreven veel heeft gevergd van de medewerkers en de directie van Drents Plateau. Waar mogelijk heeft de Raad van Toezicht geadviseerd en ondersteund, met name daar waar het de externe effecten van de reorganisatie betrof. Nu dit proces tot een goed einde is gebracht kan vol vertrouwen gewerkt worden aan het bereiken van het doel zoals geformuleerd in de eerste alinea. De Raad van Toezicht heeft veel waardering voor de inzet van de medewerkers van Drents Plateau en de directeur die kans hebben gezien dit proces af te ronden en tegelijk de normale werkzaamheden te blijven uitvoeren.

Johannes Frieling,
Voorzitter Raad van Toezicht

Trots op Culturele Agenda

Eind 2008 heeft Provinciale Staten de Culturele Agenda voor de periode 2009–2012 vastgesteld. Daar is een lang traject aan vooraf gegaan waar Drents Plateau een flinke bijdrage aan heeft geleverd. Door in het voortraject mee te denken over de onderwerpen, het beleid en de activiteiten voor de komende jaren. Door suggesties voor verbetering aan te dragen bij de verschillende conceptversies van de Culturele Agenda. En door andere, met name kleinere instellingen te ondersteunen en te stimuleren een bijdrage te leveren aan de ideevorming over het provinciaal erfgoedbeleid. Zo heeft Drents Plateau een werkontbijt georganiseerd waar vertegenwoordigers van alle monumentenorganisaties met statenleden in gesprek zijn gegaan over hun wensen en ideeën voor het Drentse erfgoed. Deze organisaties leveren met hun achterbannen van vele duizenden vrijwilligers een belangrijke bijdrage aan de instandhouding van het Drentse erfgoed. Om dit te kunnen blijven doen hebben zij bij de statenleden gepleit voor meer ondersteuning van hun activiteiten. Vanuit dit werkveld is vooral benadrukt meer aandacht te geven aan herbesteding van monumentale gebouwen en complexen. Een gerestaureerd gebouw zonder functie blijft een lege huls, gedoemd te verdwijnen.

Het resultaat van de inspanningen van vele tientallen partijen is een cultuurnota waar Drenthe als provincie trots op kan zijn. Er zijn maar weinig andere provincies met een vergelijkbaar stevig erfgoed- en museumbeleid. Het biedt een uitstekende basis voor alle partijen om het Drentse erfgoed de komende jaren verder op de kaart te zetten.

Drents Plateau: integrale advisering vóór in het proces

In 2008 zijn de Teams Ruimtelijke Kwaliteit en Erfgoed gevormd. De uitdaging voor het Team Ruimtelijke Kwaliteit is het verbinden van de vakgebieden:

- cultuurhistorie /cultuurlandschap
- archeologie
- monumentenzorg
- architectuur/welstand

Het team adviseert vanuit een integrale benadering zowel gemeenten als provincie en incidenteel marktpartijen. Een aantal adviesdiensten verschuiven van

toetsen achteraf naar adviseren aan het begin van het planproces.

Drents Plateau verzorgt het Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie. Het Steunpunt ondersteunt gemeenten en biedt een platform voor diverse partijen werkzaam op het gebied van Monumentenzorg. De provinciale archeologen adviseren de provincie en de gemeenten. Over het advieswerk van de archeologen leest u elders in dit jaarverslag.

Nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening

Door de nieuwe Wro is de rol van de provincie verschoven van toetsend achteraf naar overleg met de gemeenten vooraf. Dit biedt voor het Team Ruimtelijke Kwaliteit meer dan ooit kansen omdat Drenst Plateau goed thuis is in beide werelden. Het marktprofiel van het Team Ruimtelijke Kwaliteit is "schakelen tussen schaalniveaus en disciplines". Deze aanpak wordt in de reguliere adviesdiensten en de projecten in 2009 verder uitgebouwd. De projecten CHW, PML en Mooi Drenthe bieden daarvoor een inspirerende uitdaging.

Voor een aantal gemeenten zijn in 2008 cultuurhistorische inventarisaties uitgevoerd. Dit product wordt verder ontwikkeld om gemeenten te ondersteunen bij gemeentelijk het beleid. De cultuurhistorische inventarisatie op gemeentelijk niveau kan vertaald worden in een cultuurhistorische waardenkaart. Daarmee beschikt de gemeente over een sturingsinstrument om cultuurhistorie vroeg in te brengen bij diverse planprocessen zoals bij de gemeentelijke structuurvisie, bestemmingsplannen, Landschap Ontwikkelings Plannen en andere planvormen. Tevens wordt daarmee voorzien in de onderzoeksverplichting bij bestemmingsplannen en de gemeentelijke structuurvisie(s).

Welstand en ruimtelijke kwaliteit

Sinds de Woningwet van 2003 kan iedere gemeente zelf bepalen of zij wil toetsen op welstand. De gemeenteraad legt het gemeentelijk welstandsbeleid en de welstandscriteria vast in een welstandsnota. De raad kan deze nota op elk moment aanpassen en wijzigen. De Woningwet schrijft voor dat een gemeente bij toetsing op welstand alle bouwplannen binnen het welstandsgebied aan een onafhankelijke welstandscommissie moet voorleggen. De welstandscommissie legt jaarlijks verantwoording af aan de gemeenteraad via een jaarverslag.

Welstandsnota werkt

Doel van de Woningwet 2003 is om welstand meer openbaar, transparant en voorspelbaar te maken. Iedere gemeente in Drenthe heeft het eigen beleid vastgelegd in een welstandsnota. Dit heeft het beleid dicht bij de burger gebracht. Iedere indiener van een bouwplan kan tevoren de criteria inzien waaraan het plan moet voldoen en kan de bespreking van het plan in de commissie volgen. De werkwijze van gemeente en Drents Plateau is zo ingericht dat vooroverleg mogelijk is over ieder bouwplan. Gemiddeld 90% van de aanvragen wordt op het gemeentehuis afgehandeld. Dit maakt dat er weinig klachten over welstand bij gemeenten binnen komen. Uit ieder (landelijk) onderzoek blijkt dat een burger het weliswaar lastig vindt om een eigen plan aan welstand voor te leggen maar het uiteindelijk prettig vindt dat er een instantie is die ook kijkt naar de bouwplannen van zijn bureaus.

Belang burger

De vraag is natuurlijk hoe het gemak voor de burger zich verhoudt tot het publieke belang en de breed gedragen wens voor een omgeving met kwaliteit. De burger heeft namelijk ook een rechtstreeks belang bij

de kwaliteit van de leefomgeving, al is het maar omdat dit zich vertaalt in een hogere waarde van zijn vastgoed.

Tal van gemeenten voeren deze discussie over de schijnbare tegenstelling tussen het gemak van de burger en het bevorderen van ruimtelijke kwaliteit. Gemak voor de burger is te combineren met zorg voor de omgeving door te letten op het juiste schaalniveau. De advisering wordt lichter naarmate het belang van minder mensen wordt geraakt:

- Bij kleinere plannen (dakkapellen, schuren, schuttingen) met een geringe impact op de omgeving staat het gemak van de burger centraal, en kan de gemeente de aanvragen met een (ambtelijke) sneltoets afhandelen;
- Bij plannen en ingrepen met meer impact voor de omgeving en andere burgers bekijkt een kleine groep met in ieder geval een onafhankelijke deskundige hoe de ruimtelijke kwaliteit verbeterd kan worden;
- Bij grotere plannen of plannen in een kwetsbare omgeving zet de gemeente een kwaliteitsteam in met deskundigheid vanuit verschillende disciplines dat bij voorkeur vroeg in het proces meedenkt.

Dit betekent een benadering om waar mogelijk vroeg in het proces te stimuleren en waar nodig later bij te sturen of grenzen te stellen. Drents Plateau wil graag met de gemeenten deze benadering verder uitwerken.

Cultuurhistorische Waardenkaart en de Provinciale Monumentenlijst

De cultuurhistorici en archeologen van Drents Plateau waren in 2008 betrokken bij een aantal projecten op provinciaal niveau, zoals het opstellen het Cultuurhistorische Waarden kaart (CHW) en de Provinciale Monumentenlijst (PML).

De CHW is een bouwsteen voor het nieuwe provinciale omgevingsbeleid. Op de kaart staan de cultuurhistorische elementen, structuren en gebieden die van provinciaal belang zijn. Het gaat dan vooral om de samenhang hierin, het bovenlokale karakter en de ruimtelijke relevantie.

De Provinciale Monumentenlijst gaat uit van de zelfde cultuurhistorische waarden. Ook hierbij gaat het om het provinciaal belang, maar niet alleen ruimtelijk dominante structuren en gebieden worden meegenomen, maar ook bijvoorbeeld onzichtbare archeologisch waardevolle gebieden. Het doel van de PML is dat de monumenten van provinciaal belang worden veiliggesteld. Op de lijst staan nu de monumentale objecten van voor 1940. In 2009 worden daar aan toegevoegd naorlogse monumentale objecten. Daarna volgen de gebieden, waarbij onderscheid wordt gemaakt in gebouwde omgeving (ensembles), archeologische objecten en gebieden (zichtbaar en niet-zichtbaar), historisch geografische elementen en gebieden waar een stapeling van cultuurhistorie voorkomt. De PML wordt juridisch geborgd door de Provinciale Monumenten Verordening waarin is geregeld hoe met de monumenten moet worden omgegaan.

Zowel bij de CHW als de PML wordt vooral gekeken naar de samenhang in de cultuurhistorie en landschap. Cultuurhistorie is behalve inspiratie-

Jaarverslagen 2008 van de Welstandscommissie

Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden, Hoogeveen, Meppel, Tynaarlo, Westerveld, De Wolden

Kosteloos te bestellen bij:

Drents Plateau, 0592-305930 of e-mail info@drentsplateau.nl

Jaarverslag 2008 Burger-Odoorn

Welstandscommissie: deskundig en hoeder van kwaliteit

Het jaarverslag van de welstandscommissie ziet er anders uit. We geven nu in een jaarlijks overzicht wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn in uw gemeente. Daarbij zijn de aanbevelingen van groot belang. Zowel het uw bestuur met ambtelijke staf en de leden van de gemeenteraad kunnen hieruit putten om een eerste stap te zetten naar een mooi Borger-Odoorn.

Dit jaar gaat in de concretisering van de provinciale doelstelling "Mooi Drenthe". De landelijke overheid wil in de toekomst de positie van de onafhankelijke welstandscommissie versterken door de verplichte toets uit de wetgeving te halen. Belangrijk wordt de gemeentelijke verantwoordelijkheid. Maar eigenlijk betekent dit dat nu toe ook de gemeente ontwikkelde beleid door de criteria vast te leggen in de welstandsnota en legde concrete plannen voor aan de welstandscommissie. Vooral plannen die een wat grotere impact hadden in de ruimtelijke ontwikkeling.

In de uitwerking waaraan voor uw gemeente ruimtelijke architecten van Drents Plateau actief onder verantwoordelijkheid van de welstandscommissie. Hun werf splitste zich in drieën. Zij beoordeelden kleine plannen (dakkapellen, schuren en schuttingen) die weinig invloed op de omgeving hebben. Bij wat grotere plannen (aankomst, ingrijpende verbouwing) kwam de toets door twee ingezette architecten van het Drents Plateau. De nog grotere plannen (en soms ook die uit de 2e categorie) werden voorgelegd aan de grote commissie die beoordeelt op de ruimtelijke aspecten in een kwetsbare omgeving.

Door het werk van de commissie kon uw gemeente rekenen op een borging van de ruimtelijke kwaliteit. Zij openbare staatsrecht ook vanuit de belangen van de individuele burger. Een advies kon gegeven worden door de snelheid van werken, duidelijkheid in bevoegdheid en verleggen recht door de motivering aan de commissie. Regelmatig heeft de welstandscommissie (met op de achtergrond de stedsbouwcommissie) advies gegeven. Dit was ook van belang voor het vervolg. Advies voor de latere uitwerking werden daardoor gemakkelijker gegeven.

De nieuwe regels die vanuit Den Haag worden voorgedragen geven gemeenten kansen om dezelfde orde en helderheid te zoeken bij de welstandscommissie. We zullen bij de traditionele aanpak van het jaarverslag hier nadere uitleg geven.

Willem Kuiper, voorzitter welstandscommissie.

Welstandsadvies in Borger-Odoorn

De gemeentelijke welstandsnota, zoals vastgesteld door de gemeenteraad in 2004, heeft ook in 2008 weer de leidraad gevormd voor de welstandsadvies in Borger-Odoorn. In de loop van 2007 en 2008 heeft er een realisatie plaatsgevonden van de welstandsnota. Dit heeft geleid tot een vernieuwde versie die binnenkort door de gemeenteraad zal worden vastgesteld.

Werkwijze

Wettelijk wordt de gemeente bezocht door de architect-adviseur van Drents Plateau. De bouwplannen zijn door de medewerkers van Borger- en woningtoezicht zorgvuldig voorbereid, dat de advisering meestal vlot en doelgericht kan plaatsvinden. Bouwplannen, waarbij planologische achtergrond een rol spelen, worden door de stedsbouwcommissie van de gemeente toegelicht. De wettelijke vergaderingen zijn openbaar. Hiervan wordt vaak gebruik gemaakt door de direct betrokkenen, d.w.z. de aannemers en hun adviseurs (bouwkundige of architect), die hun plan komen toelichten of toelichting vragen op het uitgebrachte advies. Plannen die niet onder mandaat behandeld kunnen worden, bijvoorbeeld door belangrijke of omvang, worden op de woensdagochtend voorgelegd aan de z.g. kleine- of bureaucommissie. Deze commissie bestaat uit twee of drie architect-adviseurs, in de even weken aangevuld met de voorzitter van de welstandscommissie. Tijdens dit overleg worden de plannen geëvalueerd die aan de voltagende welstandscommissie van Drents Plateau zullen worden voorgelegd. Deze vergadering vindt plaats op de donderdagmiddag van de daaropvolgende ochtend week. De agenda voor de vergadering wordt ruim een week van tevoren naar de gemeenten gemaakt.

Vergaderingen welstandscommissie

Van de in totaal 386 ingediende bouwplannen zijn er 16 aan de voltagende welstandscommissie voorgelegd. Deze bouwplannen zijn tweemaal door de commissie behandeld. Bij deze bouwplannen gaat het om schetsplannen of principebesluitingen en om (sfeer)niveau bouwplannen. Acht van deze plannen zijn door de betrokken ontwerpers in de vergadering mondeling toegelicht, waarvan één bouwplan zelfs tweemaal.

Van de openbaarheid van de vergaderingen wordt goed gebruik gemaakt door betrokken belanghebbenden. Vaak wordt men uitgenodigd de behandeling van het ene bouwplan, waarbij men betrokken is of waarvan de belangstelling uitgaat. Een enkele maal wordt een bezoeker voor langere tijd in de vergadering bij om te ervaren hoe bouwplannen beoordeeld worden. Afhankelijk van het aantal bezoekers wordt hen door de voorzitter meestal de gelegenheid geboden een korte toelichting of reactie te geven op het bevestigde bouwplan.

Reclamebeleid voor gemeente Meppel

Drents Plateau heeft zich samen met gemeente Meppel gebogen over een nieuw en inzichtelijk reclamebeleid. De aanleiding hiertoe is de inzet van de gemeente om de binnenstad meer ruimtelijke kwaliteit te geven. Momenteel belemmert reclame in allerlei uitingen de beleving van de vaak mooie historische straatbeelden en vormt soms door het gebruik van de openbare ruimte (driehoeksborden, terrassen, overkappingen, uitstallingen etc.) een fysiek struikelblok voor passanten.

In eerste instantie was de opdracht vanuit BW&T beperkt tot enkel de gevelreclame. De opdracht is echter door RO breder getrokken omdat duidelijke richtlijnen voor burger en ondernemer momenteel ontbreken, niet alleen voor wat betreft gevelreclame, maar ook voor het gebruik van de openbare ruimte.

Deze nieuwe visie op de binnenstad wordt in één nota aangeboden aan het College van Burgemeester en Wethouders en de Raadsleden. Wanneer zij zich in de nieuwe visie kunnen vinden, zal de gemeente Meppel het nieuwe beleid serieus inzetten, om de ruimtelijke kwaliteit in de binnenstad naar een hoog niveau te brengen.

Welstandscommissie buigt zich over toeristisch transferium

Als gevolg van de toegenomen recreatievaart is de behoefte ontstaan het sluiscomplex te Dieverbrug te moderniseren en de voorzieningen voor watersporters uit te bouwen tot een toeristisch transferium. Ook de aanleg van een nieuwe passantenhaven maakt onderdeel uit van de aanpak. Bij de nieuwe haven komen een sanitairgebouw, een restaurant, een "bed & breakfast" accommodatie en een ruimte voor verschillende ambachtslieden. Gedacht wordt aan een glaskunstenaar, een bronggieter en mogelijk een botenbouwer. Bestaande bebouwing wordt gerestaureerd en aangepast aan de nieuwe functies.

Het plan is een samenwerkingsverband tussen Stichting DBF (Dorp en Bedrijf Fryslân), de Provincie Drenthe en de gemeente Westerveld. Stichting DBF is initiatiefnemer en zal later de exploitatie verzorgen. Het Rijk en Europa dragen financieel ook een steentje bij. De architectuur wordt verzorgd door het bureau van Jelle de Jong Architecten uit Lemmer.

Het beoordelen van civieltechnische ingrepen zoals de aanleg van een nieuwe passantenhaven met 25 ligplaatsen voor boten, vormt normaal gesproken geen dagelijks werk voor de welstandscommissie. Hier is echter sprake van een bijzonder cultuurhistorisch waardevol complex, waarbij de totale samenhang tussen kanaal, sluis, bestaande oudere bebouwing en overige facilitaire voorzieningen voorop staat. Voor de welstandscommissie betekende dit een uitdaging om vanuit een zo breed mogelijke visie tegen de plannen aan te kijken.

Jan Bouman

procesmanager Cultuurhistorisch
KOMPAS Drenthe (ook wel CHW genoemd)

Waarom heeft de provincie Drenthe jou aangesteld als procesmanager van het KOMPAS?

Ik heb voor de provincies Utrecht en Friesland vergelijkbare projecten uitgevoerd. Mijn rol daarin was strategieën uitzetten en processen begeleiden. De aanpak in Utrecht sprak de provincie Drenthe erg aan, en daarom hebben ze mij hiervoor benaderd.

Wat is het Cultuurhistorisch KOMPAS en voor wie is deze kaart bedoeld?

Het KOMPAS is een overzicht van een aantal zaken op ruimtelijk gebied; op hoofdstructuurniveau, een beleidsvisie en een verzamelbank, een database zeg maar, op objectniveau, (maar dan niet alleen een gebouw, maar ook bijvoorbeeld een naastliggende sluis en het gebied). Het KOMPAS geeft kaders voor een verantwoorde cultuurhistorische ontwikkeling in een gebied. Een benadering die met durf en respect met de ruimtelijke omgeving omgaat. De primaire doelgroepen zijn overheden (provincie, gemeenten, waterschappen) maar ook terreinbeherende organisaties.

Je hebt in de totstandkoming nauw samengewerkt met DP, hoe zijn je ervaringen?

Ik heb heel plezierig en intensief met de medewerkers van Drents Plateau samengewerkt. Hun kennisniveau is hoog. In het proces heb ik vanaf het begin de nadruk gelegd op samenwerking tussen de diverse organisaties (de diverse pluimages) en er ontstond een sterk team waarin samenwerking ook voorop stond. Een verschuiving van denken in discipline naar denken in samenhang. Dat heeft prima gewerkt.

Hoe en door wie zal het KOMPAS gebruikt gaan worden?

In het KOMPAS heeft de provincie voor het eerst expliciet aangegeven wat zij tot haar domein rekent. Het geeft tegelijkertijd aan wat gemeenten en waterschappen als hun verantwoordelijkheid kunnen zien. Ik verwacht wisselende reacties van de gemeenten, maar velen zullen het ook als een kans en stimulans zien om met de 'eigen' ruimte aan de gang te gaan.

Wat is jouw favoriete plek in Drenthe?

Ik woon in Arnhem maar kom met mijn gezin graag in Drenthe. Beekdalen spreken mij aan, maar ook de strakgeordende structuur in de Veenkoloniën.

Monumentenzorg en kwaliteit van leefomgeving

Monumentenzorg gaat over een betekenisvolle omgeving. Over gebouwen en complexen die het verhaal van de plek vertellen en van de mensen die er woonden en werkten. Zo levert monumentenzorg een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van onze leefomgeving. Het gaat steeds meer over context en samenhang in plaats van het gebouw zelf, en steeds meer over ontwikkeling in plaats van behoud alleen. Herbestemming is de uitdaging van deze tijd, zonder functie is een gebouw een lege huls, gedoemd om te verdwijnen.

De monumentenzorgers van Drents Plateau zoeken het verhaal, beschrijven de karakteristieke kwaliteiten, adviseren eigenaren en overheden hoe om te gaan met het monument en toetsen desgewenst plannen aan de beschreven en gewenste kwaliteiten. Meestal dient de inzet van Drents Plateau ter onderbouwing van het ruimtelijk, cultureel en/of toeristisch beleid van provincie en gemeenten.

Als bouwsteen voor het provinciaal omgevingsbeleid heeft Drents Plateau een grote bijdrage geleverd aan de Cultuurhistorische waardenkaart van Drenthe. Hierop staan de cultuurhistorisch waardevolste gebieden van Drenthe aangegeven met daarbij een visie hoe met de waarden in die gebieden om te gaan: respecteren, versterken of ontwikkelen. Een van de belangrijkste instrumenten bij deze kaart is de provinciale monumentenlijst. Hierop staan de parels van Drenthe die absoluut behouden moeten blijven. In 2008 is de categorie 'Gebouwen tot 1940' vastgesteld. Gedeputeerde Staten hebben op voordracht van Drents Plateau ruim 230 gebouwen

tot provinciaal monument verklaard, variërend van woonhuis tot bedrijfsgebouw. In een drietal sessies verspreid over Drenthe is deze keuze ook met de eigenaren zelf besproken.

Drents Plateau heeft kleinere inventarisaties uitgevoerd: van Westdorp en omgeving ten behoeve van de deelgebiedscommissie aldaar, van het gebied Westersebos – Middendorp – Oostersebos, en van karakteristieke gebouwen in het buitengebied van de gemeente Noordenveld, beide laatste ten behoeve van nieuwe gemeentelijke bestemmingsplannen.

Na het succes van de stookhokken heeft Drents Plateau dit jaar veel aandacht besteed aan keuterijen. Deze kleine boerderijen verdwijnen in snel tempo omdat zij niet meer voldoen aan de eisen van onze tijd. In een brochure heeft Drents Plateau aangegeven op welke wijze keuterijen aangepast kunnen worden voor eigentijds gebruik, mét behoud van de karakteristieke waarden. De brochure is vooral bedoeld voor eigenaren.

Als sluitstuk van het stelsel van monumentenzorg fungeert de monumentencommissie van Drents Plateau voor elf van de twaalf Drentse gemeenten. De commissie heeft over een honderdtal bouwplannen aan de betrokken gemeenten geadviseerd over het behoud van de monumentale waarden van deze gebouwen. Behalve rijks-, provinciale en gemeentelijke monumenten betrof het ook gebouwen in beschermd stads- en dorpsgezichten.

Zo levert Drents Plateau een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van onze leefomgeving.

Greet Bierema
landschapsarchitect en lid van
de monumentencommissie
van Drents Plateau

Je bent jaren lid geweest van de welstandscommissie en sinds vorig jaar van de monumentencommissie.

Beroepsmatig ben ik in Overijssel jaren betrokken geweest bij de welstandscommissie en monumentencommissie. Ik heb daar veel ervaring mee opgedaan, en die kennis kan ik nu in Drenthe prima inzetten. Niet alleen in de commissie maar ook in mijn eigen bedrijf (Buro Greet Bierema).

Wordt 'ruimtelijke kwaliteit' meegenomen in de plannen?

In de plannen wordt de ruimtelijke kwaliteit, de landschapskant 'de context' onvoldoende meegenomen. Het gaat tenslotte alleen maar om de gebouwen. Men denkt op de korte termijn, en in een eigen eindsituatie. Maar het gaat echter heel vaak om transformatie; de functie van een gebouw verandert de omgeving. Denk bijvoorbeeld aan parkeren en verkeersbewegingen.

Wat voor rol speelt Drents Plateau in dit proces?

Een belangrijke, onmisbare rol. Drents Plateau vult bijvoorbeeld de leemte in de aangeboden plannen aan, door ondersteunend materiaal, zoals foto's van de omgeving en tekeningen, bij de aanvraag te voegen. De aanvrager is dat niet verplicht dus het ontbreekt bij negen van de tien aanvragen.

Wat is jouw favoriete plek in Drenthe?

Open gave ruimten zoals beekdalen, heideontginningen en de essen spreken mij zeer aan.

Jaarverslag 2008 van de Monumentencommissie

Kosteloos te bestellen bij:

Drents Plateau, 0592-305930 of
e-mail info@drentsplateau.nl

**Jaarverslag 2008
Monumentencommissie**

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2008 van de monumentencommissie. De monumentencommissie van Drents Plateau adviseert elf Drentse gemeenten over bouwplannen aan monumenten. Met veel elan werden maandelijks de voorgelegde plannen op deskundige wijze beoordeeld en van een advies voorzien. Dat is iedere keer weer spannend: Hoe kun je de beschermde waarden van een monument behouden en het toch voor gebruik aan de eisen van deze tijd aanpassen? In de volgende hoofdstukken van dit verslag kunt u lezen hoe wij dat in de praktijk hebben gebracht.

2008 is een bijzonder jaar geweest omdat wij met ingang van 1 oktober ook door de Provincie Drenthe als monumentencommissie zijn aangewezen. De provincie vindt het van het grootste belang om de monumentale objecten die de geschiedenis van Drenthe vertellen in stand te houden en heeft daartoe een eigen provinciale monumentenlijst ingesteld.

Scan Cultuurhistorie Hoogeveen

Dankzij de decentralisatie krijgen lagere overheden steeds meer bevoegdheden op het gebied van cultuurhistorie. Zo geven de Wet op de archeologische monumentenzorg, de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening en een aantal wijzigingen in de monumentenwet de gemeenten meer taken en verantwoordelijkheden. Drents Plateau biedt daarom de Drentse gemeenten aan om met de Scan Cultuurhistorie het gemeentelijk cultuurhistorisch beleid inzichtelijk te maken. Hierdoor wordt de gemeente ondersteund bij het ontwikkelen van een integraal cultuurhistorisch beleid. Belangrijk is om daarbij zoveel mogelijk in te spelen op vragen vanuit de gemeente.

De eerste scan cultuurhistorie is aan de gemeente Hoogeveen uitgereikt. Hierin zijn aan de hand van interviews met verschillende disciplines vanuit de gemeente (monumenten, archeologie, welstand, educatie, financiën) aanbevelingen gedaan met betrekking tot het erfgoedbeleid. Met enkele aanbevelingen is de gemeente inmiddels voortvarend van start gegaan en heeft Drents Plateau bij de uitwerking ingeschakeld.

Waarom een Steunpunt (archeologische) monumentenzorg?

Het Steunpunt (archeologische) monumentenzorg fungeert als aanspreekpunt op het gebied van cultuurhistorie in de meest ruime zin.

Gemeenten kunnen bij het Steunpunt terecht met allerlei vragen op het gebied van monumentenzorg, archeologie en cultuur in de ruimtelijke ordening, zowel inhoudelijk als procesmatig. Het gaat dan bijvoorbeeld over procedures omtrent zaken als vergunningverlening maar ook over het ontwikkelen van erfgoedbeleid. Ook particuliere monumentenorganisaties en monumenteneigenaren in Drenthe kunnen aankloppen bij het Steunpunt.

De bevoegdheden en bijbehorende procedures zijn vaak complex en uitgebreid. Het is zaak om deze zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en te stroomlijnen. Enerzijds blijft objectgerichte monumentenzorg nodig, waaraan het steunpunt een bijdrage levert door advisering en facilitering. Anderzijds vraagt integraal cultuurhistorische kwaliteitsbeleid per gebied om de nodige voorlichting, stimulering en ondersteuning. Niet alleen de ambtenaar monumentenzorg is betrokken bij de ontwikkeling van het cultuurhistorisch beleid, maar ook de ambtenaar ruimtelijke ordening en eventueel die van cultuur en toerisme zouden een vaste plaats aan tafel moeten krijgen.

Samenwerking centraal in provinciale archeologie

In 2008 zijn vier projecten afgerond die belangrijke bouwstenen leveren voor de actualisatie van het provinciaal archeologiebeleid. Het kader hiervoor is de Wet archeologische monumentenzorg (2007, Malta) en de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (2008). De projecten betroffen bureaustudies naar de waardering van Celtic fields in Zuid-Drenthe, het archeologisch belang van de Drentse beekdalen en een studie inzake gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaarten.

Een deel van de resultaten van deze studies in terug te vinden in de Notitie 'Provinciaal archeologiebeleid Drenthe 2008: De ruggengraat van het Drents archeologisch erfgoed'. Deze notitie is geschreven door de provinciaal archeologen en brengt de gevolgen in beeld van beide nieuwe wetten. De adviesnotitie geeft aan op welke punten het huidige beleid geactualiseerd moet worden en is vertrekpunt voor de nieuwe Cultuurnota van de provincie (2009-2012), het nieuwe Omgevingsbeleid, de Cultuurhistorische Waardenkaart en de Provinciale Monumentenlijst.

In de adviesnotitie is ook de definiëring gegeven van het 'provinciaal archeologiebelang' zoals dat in de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening is bedoeld. Hiervoor is in de eerste plaats gekeken naar samenhangende archeologische waarden en verwachtingen die onmisbaar zijn voor het schrijven van de regionale bewoningsgeschiedenis. Daarnaast spelen ook

landelijk erkende Drentse archeologische fenomenen, onze zogenaamde Picardt-iconen, een rol: hunebedden, grafheuvels en Celtic fields die voor een deel een oude prehistorische route over de Hondsrug lijken te flankeren. Belangrijke provinciale archeologische verwachtinggebieden zijn de 'afgedekte landschappen': de essen en de beekdalen. Door hun ruimtelijke spreiding vertellen de nog te ontdekken archeologische vindplaatsen bij uitstek het regionale verhaal en de lange lijnen en patronen uit de Drentse geschiedenis. Archeologisch erfgoed in situ (in de bodem of het landschap) wordt altijd in meer of mindere mate bedreigd, hetzij door natuurlijke degradatieprocessen, hetzij door menselijk ingrijpen. Dat laatste vooral omdat de meeste archeologische vindplaatsen onzichtbaar in de bodem verscholen liggen. De voorgestelde provinciale sturing is niet alleen gericht op behoud in situ voor toekomstige generaties en toekomstig wetenschappelijk onderzoek, maar ook op borging van een goede uitvoering van het archeologisch onderzoek. Het behoud ex situ vindt plaats in het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis. Archeologische monumentenzorg is bij uitstek gebaat bij samenwerking tussen gemeenten en de provincie. De provincie wil investeren in een gezamenlijke aanpak o.a. door het faciliteren van regioarcheologen en het opstellen van gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaarten. Dit wordt uitgewerkt in de vorm van Cultuurconvenanten tussen gemeenten en provincie.

Eerste hulp voor hunebedden

In 2008 hebben de RACM en Drents Plateau gezamenlijk de EHBO Hunebedden geschreven, een handleiding voor calamiteiten bij onze oudste monumenten. Hoe moet er gehandeld worden bij schade door vuur, bekladding met verf, het afduwen van stenen, etc. Het losbladig boekwerk geeft een helder overzicht wie wat moet op welk moment zodat er geen tijd verloren gaat. De keten loopt van de eerste verslaglegging van de toegebrachte schade tot en met de begeleiding van de herstelwerkzaamheden. De EHBO bevat een lijst van relevante adressen en is ter beschikking gesteld aan alle gemeenten, natuurbeheerders en politiekorpsen. Drents Plateau verzamelt de wijzingen die zich voordoen en de RACM zorgt voor een regelmatig update van de handleiding.

Een schotelfibula

Elk jaar brengt wel een vondst die met kop en schouder boven de andere uitspringt. Vorig jaar was dat een mantelspeld uit de ijzertijd, dit jaar een mantelspeld uit de vroege middeleeuwen (6de eeuw na Chr.). De vinder ontdekte hem met behulp van een metaaldetector. Omdat hij ook nog bronzen gespen en delen van andere mantelspelden 'oppiepte', weten we zo goed als zeker dat er ter plaatse een grafveld schuilgaat onder de akker, hoogstwaarschijnlijk een rijengrafveld. Topvondst is een bijna 3,5 cm grote, rijk versierde schotelfibula met in centrale ronde vlak een dier en in de buitenring een reeks onduidelijke symbolen. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het om een importstuk uit Zuidoost-Engeland. Dit soort Angelsaksische mantelspelden is zeer zeldzaam in de provincie Drenthe.

Opschoning zuidelijke Celtic Fields

In 2007 heeft Drents Plateau voor de provincie een bureaustudie laten uitvoeren naar de veelal nog niet door veldonderzoek gewaardeerde Celtic fields in Zuid-Drenthe. Celtic fields zijn grote akkercomplexen uit de periode 1000 v.Chr. – 200 na Chr. Veel van deze op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) aangeduide terreinen gaan terug op luchtfoto-analyses uit de jaren 70 van de vorige eeuw. Een van de meest opvallende uitkomsten van de studie Celtic fields in Zuid-Drenthe (RAAP-rapport 1731) is dat niet minder dan 18 terreinen van de AMK kunnen worden verwijderd omdat ze gebaseerd zijn op een al te optimistische interpretatie van de sporen die op sommige van de geraadpleegde luchtfoto's te zien zijn (kortom: waar de wens de vader van de gedachte geworden is). Bij dit bureau-onderzoek heeft het Actueel Hoogtebestand Nederland een belangrijke rol gespeeld. Het rapport bevat ook een plan van aanpak om 23 van de resterende akkercomplexen op eenduidige wijze aan waarderend veldonderzoek te onderwerpen. De resultaten van de bureaustudie maken duidelijk dat het de moeite loont ook de noordelijke Celtic fields langs dezelfde meetlat te leggen. De ruis moet van de kaart! Dat is goed voor zowel de provinciale als de gemeentelijke archeologische monumentenzorg.

Natte archeologie

De beekdalen zijn lange tijd het stiefkind van de archeologie geweest. De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden gaf deze delen van het landschap consequent een lage 'trekings' op archeologie, wat ze min of meer vogelvrij verklaarde. Inmiddels is onze visie radicaal veranderd. Beekdalen bevatten vaak bijzondere, goed geconserveerde structuren (voorden, bruggen, watermolens) en objecten (rituele deposities), die door de afdekking de tand des tijds goed hebben doorstaan. Die goede conservering maakt ze wetenschappelijk uiterst waardevol. Drents Plateau heeft voor de provincie een inventarisatie laten maken van de gaafheid van de Drentse beekdalen (waar zijn veel ingrepen uitgevoerd in de beekdalen en waar niet of nauwelijks). Een van de vragen is ook of de gaafheid van een beekdal iets zegt over de gaafheid van eventueel aanwezige archeologische waarden. De uitkomsten zullen een belangrijke bouwsteen vormen voor het provinciaal-archeologisch beleid dat nu in de maak is. En passant is het ook een belangrijke bouwsteen voor bijvoorbeeld het beleidsveld Aardkundige waarden, dat de laatste jaren sterk in opkomst is en onlosmakelijk met de archeologie verbonden is. Zo worden twee vliegen in een klap geslagen.

Erfgoed springlevend!

Men zou kunnen denken dat erfgoed een terrein is waar per definitie nooit iets gebeurt. Erfgoed is oud en moet bewaard worden, dus niet aanraken. Wij stoppen het in boeken en musea, en zetten het op lijsten, allemaal om het te behouden voor het nageslacht. Voor een deel is dat ook zo, maar er zit toch ook meer aan vast. Want wat is dat dan: erfgoed? Is dat altijd hetzelfde? En waarom is dat dan zo? Hoe weten wij dat het erfgoed is? Wie bepaalt dat eigenlijk?

Die vragen maken bij uitstek dat het erfgoed een terrein is dat steeds in beweging is, met nieuwe invalshoeken, nieuwe ervaringen, nieuwe opvattingen. Vele burgers en overheden zijn ervan overtuigd dat het cultureel erfgoed meer aandacht en bescherming verdient dan tot nog toe het geval is geweest, vooral in de leefomgeving om ons heen. Zo wordt er tegenwoordig vaak gekeken hoe waardevolle zaken uit het verleden op een goede manier ingepast kunnen worden in nieuwe ontwikkelingen. Maar dan moet je wel weten waarom zulke zaken waardevol zijn, je moet het verhaal ervan kennen. En daar is het team erfgoed volop mee be-

zig, nu en ook in 2008. Wij vertellen dat verhaal aan schoolkinderen, aan de inwoners van Drenthe en aan beleidsambtenaren en bestuurders. En wij ondersteunen vrijwilligersorganisaties die zich over delen van dat erfgoed ontfermd hebben, of het nu gaat om historische verenigingen, plaatselijke musea, molenaars of monumentenorganisaties.

Door de erfgoeddisciplines bij elkaar in één team te zetten kunnen wij beter werken aan die brede benadering van het erfgoed en kunnen wij nieuwe, leuke en soms bijzondere vormen van samenwerking ondersteunen en stimuleren. Wij zorgen dat molenaars bezoek krijgen van de allerjongste schoolkinderen, dat historische verenigingen op zoek gaan naar oorlogssporen in het landschap, dat bewoners het verhaal van hun woonomgeving vertellen om de gemeente te voeden met ideeën over de inrichting van het landschap.

Informeren en inspireren, dat is wat wij doen en wat wij willen. Dan blijft het erfgoed springlevend.

Team Erfgoededucatie Drents Plateau

Van links naar rechts: Sanne Vellinga, Sanne Kuipers en Linda Reinalda

Waarom is erfgoededucatie zo belangrijk?

Erfgoededucatie richt zich op de eigen omgeving, en laat zien wat er op die plek gebeurd is.

Dat is voor kinderen herkenbaar, het is dicht bij huis, daar raken ze enthousiast van en krijgen zo interesse in de geschiedenis van henzelf en hun directe omgeving.

Wat hebben jullie in 2008 gedaan?

De provincie Drenthe ziet het belang en de noodzaak van erfgoededucatie, zo werken er bij Drents Plateau inmiddels drie erfgoedconsulenten, dus we hebben veel kunnen doen. We hebben scholen en erfgoedinstellingen bij elkaar kunnen brengen. Collecties die bij musea, in archieven en op andere plekken aanwezig waren, worden nu ingezet bij de lessen erfgoededucatie. Ook hebben we regelmatig overleg met de wethouders onderwijs binnen de gemeenten, waardoor ook bij hen draagvlak voor erfgoededucatie ontstaat.

Wat zijn de plannen voor 2009?

Draagvlak binnen de Drentse gemeenten creëren blijft natuurlijk een belangrijk speerpunt. Drents Plateau kan als kennisinstituut veel voor de gemeenten betekenen. In 2009 gaan we erfgoednetwerken per gemeente opstarten wat het integrale werken binnen de gemeente en de samenwerking met de lokale erfgoedinstellingen zal bevorderen. Integrale aanpak, ieder neemt immers zijn eigen expertise mee. Daarnaast gaan wij een cursus voor het ontwikkelen van een lokaal erfgoedproduct geven.

Wat zijn jullie favoriete plekken in Drenthe

Sanne Vellinga: museumdorp Orvelte, Sanne Kuipers: het Reestdal

Linda Reinalda: het landschap Drentsche Aa

Suzanna Jansen Het pauperparadijs Een familiegeschiedenis

Balans

Pauperparadijs op Werelderfgoedlijst?

Boek van het jaar (voor Drenthe), zo mogen wij het prachtige boek van Suzanna Jansen over Veenhuizen en de wortels van haar familie wel noemen. Twintig drukken reeds bewijzen dat zij een snaar heeft geraakt bij al diegenen die ook voorouders in de Maatschappij van Weldadigheid hadden. En ook bij hen die niet van kolonisten stammen. Over belangstelling had ons bijzondere gevangenisdorp niet te klagen. Een zeer druk bezochte landelijke monumentenstudiedag; aanwijzing tot wettelijk beschermd (monumentaal) dorpsgezicht samen met de andere kolonie Frederiksoord; landelijke voorouderdag, met Jansen, en een veelheid aan televisieploegen; en als klap op de vuurpijl een kamerbreed aanvaarde motie van de Tweede Kamer om Veenhuizen voor te dragen voor de werelderfgoedlijst. DP was er bijna altijd bij.

Primeur voor Nederland in Hoogeveen

Op 29 oktober werd de eerste leerlijn erfgoededucatie van Nederland gepresenteerd in Hoogeveen. De projectgroep 'Een kruiwagen vol omgeving', waar Drents Plateau, ABCG, IVN en bibliotheek Hoogeveen deel van uitmaken, heeft maar liefst 4 jaar gewerkt aan de leerlijn. Met de prachtige producten uit deze leerlijn komen alle leerlingen van het basisonderwijs in Hoogeveen structureel in aanraking met het erfgoed in hun omgeving. De rijke geschiedenis van Hoogeveen staat centraal en vormt de rode draad tussen de producten uit de leerlijn. In de toekomst zal de leerlijn erfgoededucatie op maat gemaakt worden voor andere gemeentes in Drenthe. Net als in Hoogeveen zal dit gebeuren in samenwerking met lokale erfgoedinstellingen en het onderwijs.

Zolang alweer?

Op 1 februari 1983 kreeg Drenthe een provinciaal historicus. De eerste in zijn soort. Inmiddels in alle provincies een vertrouwde verschijning. Een jubileum dat dit jaar even is gemarkeerd. Historische verenigingen steunen, boeken maken, overheden adviseren, projecten uitvoeren, in de loop der jaren is heel wat gebeurd, en blijkt de Drentse geschiedenis een onuitputtelijke bron. Maar na 25 jaar een mooi moment om ook eens vooruit te kijken. Wat is de toekomst van de streekgeschiedenis? Hoe gaat de samenleving om met haar verleden, in een tijd van canon, vergrijzing en globalisering? Daar gaan wij eens over praten in oktober 2009 op een symposium samen met Drents Archief, tijdens de week van de geschiedenis

Plaatjes, praatjes en kaartjes

Kennisbank Cultuurhistorie is het digitale informatiesysteem waarin alle informatie over monumenten en andere waardevolle zaken wordt opgeslagen. Een grote grabbelton met tekst, foto's en kaartjes (van Google). Het aardige is nu dat van ieder object direct zichtbaar is hoe het er uitziet (plaatjes), waar het ligt (kaartjes) en wat het is (praatjes). En dat alles bij elkaar op één scherm. Zoek je kerken? Typ het trefwoord kerk in, en op de kaart verschijnen speldjes waar ze liggen. Klik op een speldje en er verschijnt een ballon waarmee je kan doorprikken naar foto's en tekst. En andersom. Selecteer een foto en de kaart zegt waar hij ligt. Gemakkelijker kan bijna niet. Voor intern gebruik, maar ook voor onze klanten: de digitale atlas Tynaarlo komt er aan, en Meppel ook

Overzicht projecten

Afgerond in 2008

- Erfgoed á la Carte
- Jaar van de Molens
- Erfgoedcentrum Veenhuizen
- Verdiepingsslag Indicatieve Kaart Archeologische Waarden
- Celtic Fields
- Historische infrastructuur
- Nederlands Museumregister
- Boekje Hagenend 3 (Verborgen Hout)
- Brochure Keuterijen
- Oude kaart van Nederland
- Restauratie Opleidings Project

Onderhanden in 2008

- Provinciale monumentenlijst
- Monumentenbeleid Hoogeveen
- Cultuurhistorische database
- Publicatiereeks Drents Erfgoed
- Landschappelijk Bouwen Drentse Aa
- Haalbaarheidsonderzoek restauratie Opleiding
- Ruimtelijke kwaliteit Drentse Bedrijventerreinen
- Reclamebeleid Meppel
- Cultuurhistorische Waardenkaart

Verborgen Hout

De geschiedenis van de boerderij Hagenend 3 te Anderen en zijn bewoners

Te bestellen bij:
Stichting Historie Anderen, tel. 0592-242258 of
e-mail a.stiksma@hetnet.nl

Kosten 3 euro, exclusief verzendkosten

Keuterijen

Beeld voor de toekomst

Hoe kan een keuterij verbouwd worden zodat de oorsprong te herkennen blijft en voldoet aan de wensen van de tegenwoordige tijd?

Kosteloos te bestellen bij:

Drents Plateau, 0592-305930 of
e-mail info@drentsplateau.nl

Henk van de Wal

Uitgever Waanders uitgevers

Henk van de Wal werkt al geruime tijd samen met Drents Plateau.

Recente uitgaven zijn 'Reuzenstenen op de es, de hunebedden van Rolde' en de 18-delige serie Drenthe Toen en Nu, de 'Hand'-boekjes over de geschiedenis van Drenthe.

Wat is er interessant aan een relatie met Drents Plateau?

Bij Drents Plateau is veel know-how aanwezig, zij kennen natuurlijk het historisch veld als geen ander. Daardoor durven wij het aan om met hen grote projecten aan te gaan. Ook over productontwikkeling hebben we met elkaar contact. Drents Plateau is voor ons een betrouwbare partner.

Waanders uitgevers beschikt over een enorm distributienetwerk, hoe gaat dat in zijn werk?

Neem bijvoorbeeld de serie Drenthe Toen en Nu, die is al op 100 plekken in Drenthe te verkrijgen. Niet alleen in de boekhandels, maar ook bij tankstations, in supermarkten, bij de fietsenmaker, en zelfs in verzorgingshuizen. Onze doelgroep voor deze reeks is de hele samenleving; we zorgen ervoor dat ze dan ook bijna overal te koop zijn!

Hoe ziet Waanders de toekomst van het boek?

(stellig) Het boek blijft! En zeker in de regionale markt. Wel zal er vaker een combinatie zijn van een boek met dvd. Wij merken de laatste tijd dat er juist weer meer gelezen wordt. Wij maken ons geen zorgen.

Heb je zelf een favoriete plek in het Drentse landschap?

(lachend) Ik kom heel graag bij Drents Plateau in Assen en op de tweede plaats het landschap rond Diever en Vledder. Op mijn mountainbike kan ik daar enorm van genieten van de natuur.

Balans per 31 december 2008		2008	2007	Staat van baten en lasten over 2008		2008	Begroting	2007
Activa				Baten				
Vaste activa	Materiële vaste activa	113.581	86.462	Subsidie Provincie	€ 916.064	€ 918.698	€ 885.634	
Vlottende activa	Voorraden	-	-	Subsidie RACM	€ 68.068	€ 68.000	€ 68.400	
	Vorderingen	863.938	425.375	Welstandsadviesing	€ 784.738	€ 700.000	€ 684.064	
	Liquide middelen	380.395	1.139.633	Projectbaten	€ 1.093.777	€ 835.000	€ 1.031.559	
Subtotaal		1.244.333	1.565.008	Overigebaten	€ 78.292	€ 40.500	€ 108.381	
Totaal activa		1.357.914	1.651.470	Totaal	2.940.939	2.562.198	2.778.038	
Passiva				Lasten				
Eigen vermogen	Overige beleidsvelden	251.251	331.144	Personeel	1.709.915	€ 1.548.013	1.553.860	
	Welstand	352.473	432.367	Afschrijvingen	€ 28.291	€ 24.504	€ 27.077	
	Herwaarderingsreserve	-	-	Huisvesting	€ 161.516	€ 165.500	€ 153.186	
	Bestemmingsreserves	-	49.630	Automatisering	€ 7.650	€ 12.500	€ 11.454	
	Bestemmingsfondsen	120.000	135.000	Kantoor	€ 60.581	€ 49.000	€ 57.085	
Subtotaal		723.724	948.141	Algemene lasten	€ 364.599	€ 252.681	€ 315.691	
Voorziening		-	-	Reorganisatie	154.350	-	-	
Langlopende schulden		-	-	Dekking projecten	€ - 415.769	-	€ - 227.30	
Vlottende schulden	Onderhanden projecten	75.992	138.098	Projectlasten	€ 1.029.593	€ 510.000	€ 891.346	
	Kortlopende schulden	558.198	565.231	Totaal	€ 3.100.726	€ 2.562.198	€ 2.782.393	
Subtotaal		634.190	703.329	Resultaat	€ 159.787-	€ -	€ 4.355-	
Totaal passiva		1.357.914	1.651.470					

Olav Reijers

directeur van Drents Plateau

Vorig jaar stond er in een grote kop in het jaarverslag: Drents Plateau maakt Drenthe mooier. Is dat gelukt?

Wij hebben een adviesfunctie voor overheden en hebben in 2008 al 3500 adviezen gegeven over nieuwbouw en monumenten. Alles in context met de omgeving, de ruimtelijke kwaliteit en de leefbaarheid. Verder heeft Drents Plateau de provincie geadviseerd over de provinciale monumentenlijst. Maar liefst 224 panden (van voor 1940) zijn daarop terecht gekomen, panden die stuk voor stuk het Verhaal van Drenthe vertellen. We hebben aandacht gevraagd voor het verdwijnen van de keuterij in het Drentse landschap. Maar ook over het onzichtbare, de schoonheid onder de grond, de archeologie adviseren wij gemeenten en provincie. Dus: Drenthe is in 2008 zeker mooier geworden!

Enige statenleden gaven vorig jaar aan dat Drents Plateau wel wat meer op de voorgrond mag treden.

Het was een belangrijk signaal, wat we ook hebben opgepakt. We komen meer vooraan in de processen bijvoorbeeld bij archeologie en bij welstand. In de totstandkoming van de cultuurnota hebben we ons goed laten zien en horen en hebben een actieve rol in de totstandkoming hiervan gespeeld. De marktwerking die op veel instellingen afkomt, dus ook op onze organisatie, zien wij als een uitdaging!

Wat zijn de speerpunten voor 2009

Herbestemming en leegstand voorkomen. Daar zijn we actief mee bezig en voeren steeds meer een procesrol. We betrekken veel maatschappelijke organisaties hierin. Ook jongerenhuisvesting, een integraal maatschappelijk probleem, nemen we hierin mee. Verder zetten we zwaar in op erfgoededucatie, we geven leerlingen besef van hun eigen omgeving. We hebben een meerjarenplan hiervoor gemaakt. Uiteindelijk willen we toe naar permanente educatie. De nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening brengt grote veranderingen, en dat vraagt een andere manier van werken van Drents Plateau en van haar partners. En de totstandkoming provinciale monumentenlijst gaan we verder begeleiden en afronden. Tenslotte gaan we in samenwerking met de gemeenten het gemeentelijke archeologiebeleid neerzetten.

Wat is jouw favoriete plek in Drenthe

Midlaren, twee hunebedden tussen twee keuterijen, daar vind en beleef je het Verhaal van Drenthe.

Museummagazine 2009-2010

Meer dan 200 musea in Groningen, Friesland, Drenthe, Ofstfriesland, Oldenburger Land en Emsland presenteren zich in dit magazine

Kosteloos te bestellen bij:

Drents Plateau, 0592-305930 of e-mail info@drentsplateau.nl

Oude Kaart, nieuw terrein

Bracht het Jaar van het Religieus Erfgoed al veel teweeg waar het ging om aandacht voor de leegstand die vele kerken boven het hoofd hangt, het project Oude Kaart van Nederland van de toenmalige rijksadviseur voor het cultureel erfgoed Asselbergs, deed er nog een flinke schep bovenop. Zuinig ruimtegebrek, dat wil iedereen, maar dan moet je wel weten wat er aan leegstand dreigt en wat wellicht op een zinvolle manier een nieuwe bestemming kan krijgen. Wat weten wij daarvan? Weinig, zo bleek uit zijn onderzoek, waar Drents Plateau volop aan heeft meegewerkt. Inmiddels is herbestemming en leegstand een belangrijk nieuw terrein voor beleid, in de architectuurnota van het Rijk en in de modernisering van de monumentenzorg. Drents Plateau was er van begin af aan bij en ziet er een belangrijke taak in voor de toekomst.

Steeds meer gezocht

Honderdvijftig duizend bezoekers trok de website Encyclopedie van Drenthe in 2008. Die voorziet dus wel in een behoefte. Bij het googlen scoort hij hoog. Dat niet iedereen altijd weet waar hij is terechtgekomen bewijst de veelgebruikte reactiepagina. Onlangs kwam deze binnen: "Hé Bert, Kan het nog steeds niet laten. Ben wel 7 jaar "weg geweest". Nu weer terug in Gr. Jouw foto moet van lang geleden zijn. Maar ik begrijp dat jij gedurende mijn afwezigheid, 7 jaar Frankrijk, eindelijk burgemeester bent geworden. En ik? 10 jaar en nog een gestrand huwelijk verder. Soms droom ik nog over die aanleunwoning. Hoop dat het je goed gaat". Maar ook inhoudelijker zaken, zoals nuttige correcties en aanvullingen van nazaten op de tekst over voorouders. En verzoeken om informatie op te mogen nemen in Wikipedia. Met bronvermelding natuurlijk!

www.encyclopediedrenthe.nl

Encyclopedie van Drenthe
online beschikbaar

Colofon

Foto's	Judith Bender Drents Plateau Sake Elzinga Jelle de Jong Maarten Westmaas
Vormgeving	Biche Eleveld BNO
Druk	PlantijnCasparie
Oplage	1.500

Drents Plateau
erfgoed en ruimtelijke kwaliteit

Drents Plateau
Postbus 117
9400 AC Assen

bezoekadres:
Stationsstraat 11, Assen

T (0592) 305 930
F (0592) 305 940
E info@drentsplateau.nl
www.drentsplateau.nl

Jaarverslag 2008

Monumentencommissie

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2008 van de monumentencommissie.

De monumentencommissie van Drents Plateau adviseert elf Drentse gemeenten over bouwplannen aan monumenten. Met veel elan werden maandelijks de voorgelegde plannen op deskundige wijze beoordeeld en van een advies voorzien. Dat is iedere keer weer spannend: Hoe kun je de beschermde waarden van een monument behouden en het toch voor gebruik aan de eisen van deze tijd aanpassen? In de volgende hoofdstukken van dit verslag kunt u lezen hoe wij dat in de praktijk hebben gebracht.

2008 is een bijzonder jaar geweest omdat wij met ingang van 1 oktober ook door de Provincie Drenthe als monumentencommissie zijn aangewezen. De provincie vindt het van het grootste belang om de monumentale objecten die de geschiedenis van Drenthe vertellen in stand te houden en heeft daartoe een eigen provinciale monumentenlijst ingesteld. Dat vereiste dit jaar al een grote betrokkenheid van de monumentencommissie: de commissie heeft zowel de conceptlijst van aan te wijzen gebouwen van voor 1940 als de zienswijzen daarop beoordeeld en advies uitgebracht aan Gedeputeerde Staten. Om aanvragen van

provincie en gemeenten nog sneller te behandelen heeft de commissie de vergaderfrequentie verdubbeld door een kleine commissie in te stellen, die tweewekelijks plannen onder mandaat kan afdoen.

De Erfgoedinspectie heeft in 2008 een rapport uitgebracht waarin gemeenten met klem wordt geadviseerd de benodigde deskundigheid in de eigen monumentencommissie onder te brengen. Deze deskundigheid is in uw commissie geborgd, mede door de inbreng van onafhankelijke leden. Wij leveren daarmee een positieve en belangrijke bijdrage aan de monumentenzorg in Drenthe en als monumentencommissie pleiten wij daarom eerder voor versterken van de commissie in plaats van deze af te schaffen zoals minister Plasterk in zijn rapport "Een lust, geen last" voorstelt. Gelukkig is dat niet de overheersende tendens in zijn visie en wie het rapport leest, weet dat wij in 2009 interessante tijden tegemoet gaan binnen de monumentenzorg.

Harry Zomer
Voorzitter monumentencommissie

Inleiding

In dit jaarverslag van de monumentencommissie krijgt u een overzicht van de samenstelling en de werkzaamheden van de monumentencommissie in 2008. De werkzaamheden zijn onderverdeeld in bijzondere projecten zoals bijvoorbeeld de aanwijzing van Provinciale Monumenten en de cijfers van de reguliere bouwplanbeoordelingen. Nieuw in het jaarverslag zijn de korte beschrijvingen van minstens één in het ooglopend voorbeeld per gemeente. Daarnaast doet de commissie aanbevelingen op basis van de opgedane ervaringen én kijkt naar de ontwikkelingen die 2009 gaan bepalen. Deze ontwikkelingen liggen zowel op landelijk niveau (bijvoorbeeld de Modernisering van de Monumentenzorg, de MoMo), als op provinciaal niveau zoals de verdere uitbreiding van de Provinciale Monumentenlijst. Ontwikkelingen die de werkwijze van de commissie op meer of mindere wijze zullen beïnvloeden.

Samenstelling monumentencommissie

De monumentencommissie bestaat uit een bestuurlijk voorzitter, een secretarisdeskundige, een stedenbouwkundige, een restauratiearchitect, een architectuurhistoricus, een bouwhistoricus en een landschapsarchitect. In het jaar 2008 is de commissie ingrijpend veranderd. Zowel de voorzitter als de secretaris zijn in dit jaar nieuw aangesteld: per 1 januari 2008 is de heer Harry Zomer voorzitter en sinds 15 april wordt de secretarisfunctie door mevrouw Ineke

den Hollander vervuld. Deze functie is tot die datum waargenomen door de heer Leen de Graaf. In mei is afscheid genomen van de heren Wim Barneveld en Henk Wouda, die ieder geruime tijd deel hebben uitgemaakt van de commissie. Zij zijn opgevolgd door mevrouw Jikke van der Spek, architectuurhistoricus en de heer Harry Haak, restauratiearchitect. De consultant van de RACM, Michiel Verweij, is ook bij de commissievergadering aanwezig.

De monumentencommissie is in het jaar 2008 betrokken geweest bij een aantal bijzondere projecten zoals de aanwijzing van gemeentelijke monumenten in Emmen en de aanwijzing van provinciale monumenten in de categorie Gebouwde Monumenten vóór 1940.

Daarnaast heeft de commissie een zwaardere verantwoordelijkheid op zich af zien komen door wijzigingen in de adviesbevoegdheid van de RACM (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten) die, vooruitlopend op de wijziging van de Monumentenwet per 1 januari 2009, op 1 april 2008 zijn ingevoerd. De RACM adviseert vanaf deze datum alleen nog in geval van sloop, reconstructie of herbestemming van rijksmonumenten. Dit betekent dat voor alle andere bouwplannen alleen advies door de monumentencommissie wordt gegeven.

Aanwijzing gemeentelijke monumenten door de gemeente Emmen

De gemeente Emmen heeft een gemeentelijke monumentenlijst opgesteld met behulp van medewerkers van Drents Plateau en vertegenwoordigers van de plaatselijke historische vereniging. Deze lijst bestaat uit ongeveer 50 objecten en is voorgelegd aan de commissie die de gemeente heeft geadviseerd over de aanwijzing.

De gemeente heeft op 3 juli 2008 de conceptlijst van gemeentelijke monumenten gepresenteerd. De commissie adviseert positief ten aanzien van de voorgestelde aanwijzingen en spreekt haar waardering uit voor het initiatief van de gemeente.

Aanwijzing provinciale monumenten door de Provincie Drenthe

De provincie Drenthe heeft in 2007 besloten om monumenten aan te wijzen die, op verschillende wijzen, alle het Verhaal van Drenthe vertellen. Deze provinciale monumentenlijst is belangrijk bij het behoud en de bescherming van historisch waardevolle objecten en de ruimtelijke kwaliteit. Het betreft vijf categorieën monumenten:

- Gebouwde monumenten vóór 1940
- Gebouwde monumenten van 1940-1968 (Wederopbouw)
- Archeologische monumenten
- Historisch-geografische objecten
- Cultuurhistorisch waardevolle gebieden

De monumentencommissie adviseert Gedeputeerde Staten bij de aanwijzing van deze monumenten. In december 2008 heeft de commissie zich gebogen over de eerste categorie, de gebouwde monumenten van vóór 1940. Van de 432 monumenten zijn er 238 op de voorlopige lijst geplaatst.

Gemeenten

De cijfers

De monumentencommissie heeft in 2008 vijftien keer vergaderd waarin in totaal 108 adviezen zijn gegeven. Dit zijn er vijftien minder dan in 2007. De vergaderfrequentie is daarentegen toegenomen: er is dus meer tijd per plan nodig. Dit wordt wellicht veroorzaakt doordat een groot deel van de commissie (vijf van de zeven leden) nieuw is en nog op elkaar ingespeeld moet raken. Anderzijds neemt het aantal toelichtingen op de ingediende plannen toe, waardoor de gemiddelde tijdsduur per planbehandeling eveneens toeneemt.

Gemeente	1e indiening	vervolg ind.	principe	vervolg principe	TOTAAL
Aa en Hunze	2	0	1	0	3
Borger-Odoorn	2	0	0	0	2
Coevorden	7	2	4	0	13
Emmen <i>r.m.</i>	5	1	3	0	9
Emmen <i>g.m.</i>	4	0	4	2	10
Hoogeveen	3	0	0	0	3
Meppel <i>r.m.</i>	5	1	0	1	7
Meppel <i>g.m.</i>	1	1	1	0	3
Midden Drenthe	1	0	0	0	1
Noordenveld	16	5	1	2	24
Tynaarlo	5	2	1	1	9
Tynaarlo <i>p.m.</i>	1	0	1	0	2
Westerveld	14	1	1	0	16
De Wolden	5	0	1	0	6
TOTAAL					108

r.m. = rijksmonument | *p.m.* = provinciaal monument | *g.m.* = gemeentelijk monument

Voor ruim 30% van de ingediende plannen heeft de commissie in eerste instantie een positief advies onder voorwaarden afgegeven en over 23 plannen een negatief advies. De laatste categorie is zodanig aangepast dat de plannen bij latere indiening alsnog een positief advies kregen. Elf van de plannen werden aangehouden omdat de commissie onvoldoende informatie had aangeleverd gekregen. Twee van de adviezen waren bijzonder te noemen: deze betroffen de twee aanwijzingen vanuit het Rijk voor de Wederopbouwperiode: de jaknikker in Schoonebeek en de radiotelescoop in Dwingeloo.

De monumentencommissie heeft zich dit jaar voor de toetsingscriteria om bouwplannen voor monumenten te beoordelen, onder andere gebaseerd op de richtlijnen die door Welzijn Noord- Holland zijn opgesteld, de zogenaamde Tien voor de Toekomst. Eind 2008 zijn deze richtlijnen uitgebracht door de Federatie Welstand onder de titel "10 uitgangspunten voor het omgaan met monumenten". Beide publicaties vormen voor de monumentencommissie de basis voor de beoordeling van ingrepen aan monumentale objecten.

Bouwplannen per gemeente

Aa en Hunze

Van de drie in 2008 ingediende plannen is de rijksmonumentale boerderij aan de Zuiderstraat 13 in Grolloo het meest opvallend. In het verleden is de boerderij zonder vergunning verbouwd waarbij dakkapellen, grote dakramen en puien zijn aangebracht. De nieuw geplaatste dakramen, eveneens zonder vergunning, zijn op zich niet zo ingrijpend. In samenhang met de reeds aanwezige perforaties oordeelde de commissie echter dat de grens van het toelaatbare is overschreden. Zij sprak van een rommelige "gatenkaas" voor het eens zo beeldbepalende gesloten dakvlak. De eigenaar beaamde deze kwalificatie en zei een rehabilitatieplan voor de gehele zuidzijde van de boerderij toe wanneer het dak opnieuw met riet wordt gedekt.

Een van oorsprong agrarische functie is vooral zichtbaar aan het gesloten dakvlak en stalramen en -deuren in het bedrijfsgedeelte. Het uitgangspunt van de monumentencommissie is om dit waar mogelijk te handhaven.

Borger-Odoorn

De gemeente Borger-Odoorn heeft slechts twee aanvragen ingediend in 2008. De verbouwing van een villa aan de Hoofdstraat in Borger betrof in hoofdzaak reconstructie van negen vensters, waarbij de verlengde kozijnen (zie rechts op de foto) worden teruggebracht naar de originele grootte (links op de foto) met dorpels, sluitstenen en decoraties in de spaarvelden en de noodzakelijke vervanging van metsel- en voegwerk. De commissie is in principe niet voor reconstructie, omdat daarmee de bouwgeschiedenis van een pand geweld wordt aangedaan. In deze situatie is echter positief geadviseerd omdat de plannen reeds in 2003 zijn voorgelegd aan de toenmalige commissie en deze in beginsel positief tegenover de plannen stond.

Coevorden

Voor de gemeente Coevorden zijn in totaal zeventien plannen beoordeeld, alle betroffen rijksmonumenten. Twee opvallende plannen zullen hieronder worden behandeld.

Als eerste is het Kasteel Coevorden, het enige kasteel in Drenthe, aan de beurt. Het ingediende bouwplan betrof voornamelijk restauratiewerkzaamheden en lichte ingrepen in het interieur. De commissie oordeelde dat de bouwhistorische waarden, zowel vanuit de oorspronkelijke staat als van de reconstructie in de jaren zeventig van de twintigste eeuw, gehandhaafd bleven. Met betrekking tot de terreininrichting heeft de commissie echter meer bezwaren. Door de ophoging van het terrein rondom het Kasteel, zakt het gebouw weg terwijl het juist, gezien zijn oorspronkelijke functie en belang, opgetild zou moeten worden. De inpassing van het monument in zijn stedenbouwkundige omgeving is hier bepalend voor karakter en uitstraling.

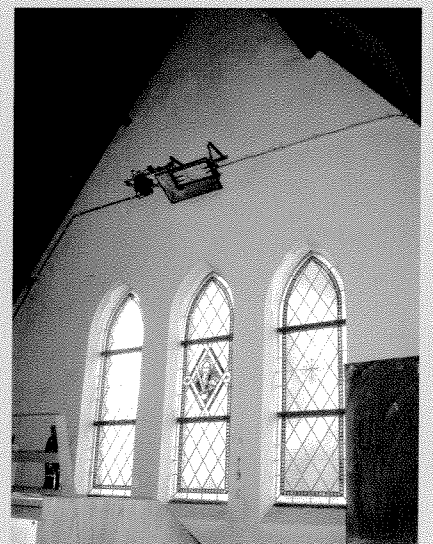
Een tweede voorbeeld in de gemeente Coevorden is het verplaatsen van een monumentale hooischuur. Normaliter wordt het verplaatsen van een monument als een uiterst redmiddel gezien, alleen toe te passen wanneer het voortbestaan van het monument in het geding is. Daar is in dit geval sprake van gezien de staat waarin de schuur zich bevindt. De schuur zal als kantine worden herbestemd. De commissie adviseerde bestaande materialen te hergebruiken, monumentale waarden als gebinten in het zicht te laten en nieuwe onderdelen zo transparant en anoniem mogelijk uit te voeren, zodanig dat het oorspronkelijke karakter gehandhaafd blijft.

Emmen

In de gemeente Emmen zijn in 2008 ongeveer 50 gemeentelijke monumenten aangewezen, naast de 72 rijksmonumenten die de gemeente al bezat. In de vergaderingen van de monumentencommissie is de verhouding tussen rijksmonument en gemeentelijk monument echter omgekeerd evenredig: tien indieningen voor de eerste en acht voor de tweede categorie. In dit verslag is daarom gekozen om van beide categorieën een voorbeeld te geven, beide plannen betreffen kerken en wijzigingen in het interieur.

De eerste is het rijksmonument Sint Gerardus Majella, de rooms-katholieke kerk in Barger-Oosterveld. Het parochiebestuur wil graag een pijpbalkon plaatsen maar wordt beperkt door de ruimte en het driedelig glas-in-loodvenster, waarvan ook in de redengevende omschrijving

(beschrijving van het monument en/of de specifieke monumentale waarden) gewag wordt gemaakt. De adviezen van twee orgeldeskundigen zijn tegenstrijdig: de een adviseerde het orgel tegen de achtermuur voor het driedelig venster te plaatsen, de ander tegen een zijmuur. De voorkeur van de commissie ging uit naar zodanige plaatsing dat het venster zichtbaar blijft in het interieur. De secretaris heeft de kerk en het zangersbalkon bezocht en geconstateerd dat vanwege de benodigde hoogte slechts plaatsing tegen de achtermuur mogelijk is. Omdat deze locatie geen ingrepen in het monument vereist en de beleving van het driedelig venster aan de buitenzijde niet beïnvloedt, koos de commissie tenslotte voor deze optie.

Het tweede plan betrof de uitbreiding van de Nederlands Hervormde kerk aan Runde Zuidzijde in Emmer Compascuum, een gemeentelijk monument. Het College van Kerkrentmeesters diende een verzoek in om een centrale ingang aan de rechterzijde van de kerk aan te brengen met daarachter een ontmoetingsruimte. In het interieur van de kerkzaal worden vijf rijen banken van de zijbeuken verwijderd, evenals de banken op het podium. De commissie oordeelde dat beide ingrepen in te grote mate de monumentale waarden aantasten. Aan de buitenzijde wordt de hoofdvorm gewijzigd door de nieuwe aanbouw. In het interieur gaat een groot deel van het oorspronkelijke bankenplan verloren. Eventuele nieuwbouw moet naar de mening van de commissie bij voorkeur een eigen vormgeving en waarde krijgen en los van het monument worden geplaatst. Bij wijzigingen in een bankenplan dient het oorspronkelijk karakter zoveel mogelijk te worden gehandhaafd, met name die banken die een bepaalde historie schetsen zoals kerkenraadbanken.

Hoogeveen

In de gemeente Hoogeveen zijn slechts drie plannen ingediend in 2008. Voor dit jaarverslag is gekozen voor het eind zeventiende-eeuwse pand, het huis met de duivengaten. De aanvraag betreft onderhoud, restauratie en vervanging van de markiezen. Voor het behoud van historisch materiaal van dit belangrijke monument adviseerde de commissie de werkzaamheden zo terughoudend mogelijk en onder begeleiding van deskundigen uit te voeren. Om de beleving van het oude pand te optimaliseren, was het advies om de huidige markiezen te verwijderen en niet te vervangen.

Meppel

In januari 2008 heeft de commissie een principe-uitspraak gedaan voor de verbouwing van een boerderij in Kolderveen. De wijzigingen betroffen voornamelijk het interieur waarbij de commissie geen aantasting van monumentale waarden constateerde. In de zijgevels bestond het plan om de mestdeurtjes open te zetten en te beglazen. In de achtergevel is een grote opening gepland die naar de mening van de commissie te veel verwijst naar een voormalige baander. Het betreft hier echter een boerderij met zijbaander en de commissie adviseert derhalve negatief. Bij een tweede behandeling wordt echter met foto's aangetoond dat de huidige achtergevel in de jaren 60 van de vorige eeuw geheel nieuw is opgetrokken en dat in de oude gevel vergelijkbare openingen voorkwamen, als in de ingediende plannen worden voorgesteld. De commissie oordeelt op basis van deze foto's dat alsnog positief kan worden geadviseerd voor het plan. Onderbouwing van voorgestelde wijzigingen met behulp van historisch materiaal is altijd aan te raden.

Midden-Drenthe

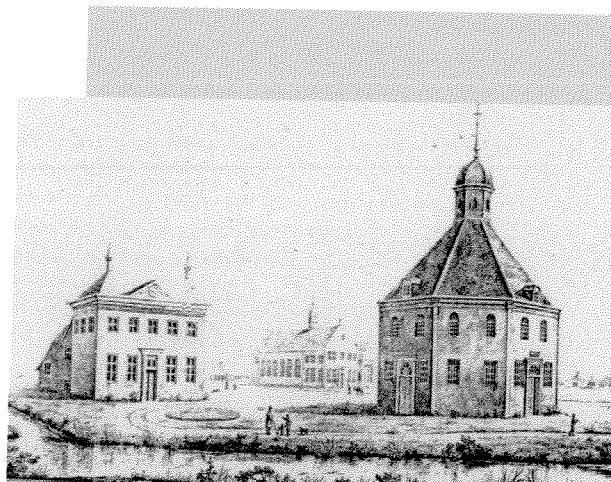
De keuze voor Midden-Drenthe is niet zo moeilijk omdat slechts één plan is ingediend in het jaar 2008. Het ging in dit geval om het aanpassen van de verwarmingsinstallatie en het bankenplan in de Hervormde Kerk in Beilen. Uit de redengevende omschrijving blijkt dat het een zestiende-eeuws eenbeukig gotisch gebouw betreft met een vijftiende-eeuwse toren en een vermoedelijk vijftiende-eeuws koor. Verder wordt nog het eenklaviers orgel genoemd, gemaakt in 1840 en in 1968 gerestaureerd, de klokkenstoel met klok en een mechanisch torenuurwerk uit 1937. In de omschrijving wordt geen melding gemaakt van het bankenplan. De commissie was van mening dat de beschermde waarden voldoende gerespecteerd worden in het ingediende plan.

Noordenveld

De gemeente Noordenveld heeft met 197 het grootste aantal rijksmonumenten in de provincie Drenthe. Een belangrijk deel behoort tot het bijzondere complex Veenhuizen. Tien van de vierentwintig plannen betreffen panden of objecten in Veenhuizen, reden waarom gekozen is voor de beschrijving van twee plannen uit dit gebied.

In januari 2008 wordt de beschermde school aan de Kerklaan in Veenhuizen ingebracht, vanwege interne wijzigingen zonder vergunningen. Er zijn onder andere doorbraken in de scheidingsmuur tussen de voormalige woning en de school aangebracht. De commissie betreurt deze gang van zaken maar oordeelt dat de monumentale waarden gelukkig niet in ernstige mate zijn geschaad. Van groter belang zijn nieuw ontdekte historische gegevens, waaruit blijkt dat de school oorspronkelijk de rooms-katholieke kerk is geweest. De commissie adviseerde om een bouwhistorisch onderzoek uit te laten voeren zodat meer kennis wordt vergaard omtrent dit interessante gebouw. Ook in dit geval geeft historisch materiaal een nieuwe impuls aan de kennis omtrent het gebouw en de historie van het gebied.

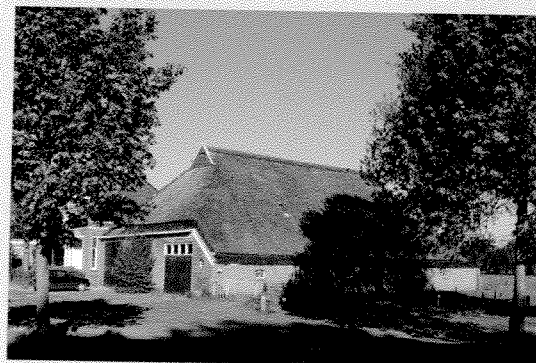

De tweede aanvraag gold een overkapping op de binnenplaats van de voormalige Rijkswerkinrichting voor Vrouwen uit 1884, bestaande uit een poortgebouw en twee flankerende dienstwoningen. De opbouw van het gebouw verwijst naar de oude gestichtgebouwen, waarbij eveneens een binnenplaats werd omsloten en woningen deel uitmaakten van de totale bouwmassa. In het ontwerp was een overkapping getekend die dicht tegen de gesloten gevel aan de korte zijde van het carré werd aangebracht over vrijwel de volledige breedte van de binnenplaats. De commissie oordeelde dat deze overkapping belangrijke monumentale waarden van het gebouw zou aantasten vanwege de lengte en de situering, die het open karakter van de binnenplaats te niet doen. Er is bovendien geen noodzaak aangetoond die een dergelijke ingreep verantwoordt.

Tynaarlo

Tynaarlo heeft verhoudingsgewijs veel beschermde dorpsgezichten en dat is ook zichtbaar in de cijfers. Er zijn meer plannen uit beschermde dorpsgezichten behandeld dan rijks- of provinciale monumenten. Een voorbeeld daarvan is de verbouwing van de boerderij aan de Oude Rijksweg in Vries tot bedrijfsruimte. De plannen betreffen onder andere het vervangen van het rieten dak door geglazuurde dakpannen, ingrepen in de gesloten rechtergevel en het aanbrengen van een aantal grote dakramen in het gesloten rechter dakvlak, het vlak dat aan de straatzijde zichtbaar is. De commissie adviseerde de rieten dakbedekking te handhaven, de dakramen aan de andere, van de weg afgekeerde zijde, aan te brengen en de rechter gevel te handhaven door een andere indeling. De commissie zette hier vooral in op het behoud van het beeldbepalende pand in een beschermd dorpsgezicht.

Westerveld

In tegenstelling tot Tynaarlo zijn in Westerveld vooral rijksmonumenten behandeld. Een plan waarvoor de commissie haar waardering heeft uitgesproken, betrof Van Helomaweg 3a in Havelte. Hier is een verbouwing van het bedrijfsgedeelte gepland. De huidige agrarische functie van de schuur wordt omgezet naar een recreatieve functie door plaatsing van vijf losse units in de schuur. Hierbij worden vier bestaande dakramen vervangen door drie kleinere dakramen, de rieten kap wordt hersteld en de staldeuren worden geopend en vastgezet. De commissie had geen bezwaar tegen het openen van de staldeuren en zag de veranderingen aan de dakramen als positief. Het plaatsen van de losse units, die geen enkele aantasting aan de monumentale waarden van de schuur teweeg brengt, waardeerde de commissie als een unieke vondst.

Een tweede voorbeeld was de nieuwbouw van een stookhok bij een boerderij in Lhee. Hiervoor worden oude stenen, overgebleven van een verbouwing van de boerderij, gebruikt. Het stookhok zou tussen de deur naar de pompstraat en de eerstvolgende staldeur worden geplaatst. De commissie maakte bezwaar tegen deze locatie gezien het historische gebruik van de boerderij waarbij het stookhok ter hoogte van de pompstraat was gesitueerd. Het woon- en bedrijfsgedeelte was oorspronkelijk tot en met de pompstraat het vrouwelijke deel van de boerderij waar ook het stookhok onder viel. Er valt overigens over te discussiëren of de nieuwbouw van een stookhok bij een monumentale boerderij zonder onderbouwing van historisch materiaal verantwoord is.

De Wolden

In de gemeente De Wolden zijn weinig plannen de revue gepasseerd: slechts zes indienen op een totaal van 78 rijksmonumenten. Van die zes indienen betrof één zelfs een karakteristiek pand, dus geen rijksmonument. De eigenaar van deze schuur aan de Oshaarseweg 39 in Koekange verzocht om een sloopvergunning. De gemeente had deze schuur als karakteristiek aangemerkt in het bestemmingsplan en vroeg de monumentencommissie om een oordeel over de juistheid van de karakteristieke kenmerken van deze schuur. De commissie oordeelde dat de schuur in samenhang met de grotere schuur en de boerderij van belang is voor het karakteristieke beeld. Zowel vanwege de contour als de context dient deze schuur naar de mening van de commissie behouden te blijven.

Conclusies

- enerzijds is de meerwaarde van de monumentencommissie onder andere op te maken uit de hoeveelheid plannen die een aantal voorwaarden voor aanpassing of zelfs een negatief advies kregen. De inzet van de commissie stond daarmee borg voor het behoud van de monumentale waarden;
- anderzijds is het aantal aanhoudingen, een kleine 10%, vrij hoog. Hier ligt een taak voor de gemeenten om de ontvankelijkheidstoets nauwkeurig uit te voeren. Het is vervolgens aan de secretaris om de plannen alleen in de commissie te brengen wanneer deze compleet zijn aangeleverd.

Aanbevelingen voor de toekomst

- betrek de monumentencommissie zo vroeg mogelijk in de planvorming, dus ruim vóór de indiening van definitieve ontwerpen;
- betrek de monumentencommissie ook bij de ontwikkeling van stedenbouwkundige plannen, die de omgeving van monumenten betreffen.

Deze twee aanbevelingen sluiten naadloos aan op de visie "Een lust, geen last"¹ die de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ronald Plasterk, zeer recent heeft uitgebracht voor de Modernisering Monumentenzorg. De uitgangspunten van deze visie zijn om te komen tot een gebiedsgerichte en ontwikkelingsgerichte monumentenzorg. In dit stuk worden vier pijlers genoemd waarop de monumentenzorg in Nederland zou moeten rusten. De eerste pijler in het stuk, genaamd "Cultuurhistorie belangrijk element in procedures ruimtelijke ordening", geeft aan dat vroeg in het proces van ruimtelijke ontwikkelingen de cultuurhistorie moet worden geïnventariseerd en geanalyseerd. Verder spreekt de minister over vermindering van regeldruk, mede als gevolg van deze vroege inpassing van de cultuurhistorie; een efficiënter beheer van de bestaande rijksmonumenten en bevordering van herbestemming en herontwikkeling. Deze visie zal dit jaar, 2009, verder ontwikkeld worden en de basis vormen voor de gemoderniseerde monumentenzorg in Nederland.

Ontwikkelingen 2009

Kortom, er staan in 2009 belangrijke ontwikkelingen te gebeuren voor de monumentencommissie. Wij willen daar graag op anticiperen, onder andere door de werkwijze van de commissie zo inzichtelijk mogelijk te maken voor alle betrokkenen. De eerste stap hiertoe is de publicatie van een Handboek Monumentencommissie voor Drenthe in dit jaar, dat u als gemeente informeert over de gang van zaken binnen de commissie. Verder willen wij de kwaliteit van onze adviezen waar mogelijk verbeteren door deze van een uitgebreidere onderbouwing te voorzien. Hiermee willen wij inspelen op het terugtreden van de RACM bij planadvisering. Tot slot ligt het in de bedoeling om de behandeling van kleinere plannen en tweede indieningen sneller af te handelen door de instelling van een kleine commissie "onder mandaat".

Wij hopen u daarmee in 2009 op efficiënte wijze met raad en daad te kunnen bijstaan voor het behoud van ons "Mooi Drenthe"!

¹ Zie voor de volledige tekst
<http://www.minocw.nl/moderniseringmonumentenzorg/index.html>

**Drents
Plateau**
ERFGOED EN ARCHITECTUUR

Drents Plateau
Postbus 117
9400 AC Assen

bezoekadres:
Stationsstraat 11, Assen

T (0592) 305 930
F (0592) 305 940
E info@drentsplateau.nl
www.drentsplateau.nl

Colofon

Foto's Drents Plateau,
Sake Elzinga

Vormgeving Biche Eleveld

Druk PlantijnCasparie

Oplage 1.000